

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї

ID 2975

Шифр, назва спеціальності та освітній рівень	053 Психологія (бакалавр)	Назва освітньої програми	Психологія (2024)
Тип програми	Освітньо-професійна	Мова викладання	Українська
Факультет	Факультет економіки та менеджменту (ФЕМ)	Кафедра	Каф. психології (ПС)

Викладач/викладачі

Вишньовський Василь Володимирович, канд. психол. наук, доцент, завідувач кафедри психології, [профіль на порталі "Науковці ТНТУ"](#)

Загальна інформація про дисципліну

Мета курсу

Мета курсу “Психологія сім’ї” — розкрити психологічні особливості сучасної сім’ї, об’єктивні і суб’єктивні умови її розвитку, роль сім’ї в соціалізації індивіда, озброїти практичних психологів знаннями про психологію сім’ї і шляхи надання сім’ї психологічної допомоги, ознайомити студентів-психологів з психологією шлюбно-сімейних стосунків як науковою дисципліною, так і прикладною галуззю психологічної науки (навчальна); психологічна підготовка молоді до сімейного життя (вихована).

Завдання курсу “Психологія сім’ї” сформувати систематизоване уявлення про еволюцію шлюбно-сімейних відносин; розкрити особливості життєвого циклу сім’ї та закономірності її динаміки; висвітлити чинники та концепції дестабілізації шлюбно-сімейних відносин; окреслити модель психологічно здорової сім’ї; зазначити способи надання психологічної допомоги сім’ї.

Формат курсу

Змішаний - курс, що передбачає проведення лекцій, практичних робіт, консультацій для кращого розуміння викладеного матеріалу і має супровід в електронному навчальному курсі в системі A-Tutor, має структуру, контент, завдання і систему оцінювання.

Компетентності ОП

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

- інтегральної:

Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов;

- загальних:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

- спеціальних:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

	<p>СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p> <p>СК 13. Здатність застосовувати професійні знання в різних галузях психологічної практики, реалізуючи принцип професійної мобільності.</p>
<p>Програмні результати навчання з ОП</p>	<p>ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.</p> <p>ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.</p> <p>ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.</p> <p>ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.</p> <p>ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника в умовах міжособистісної взаємодії.</p> <p>ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.</p> <p>ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.</p> <p>ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.</p> <p>ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.</p> <p>ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.</p>
<p>Обсяг курсу</p>	<p>Очна (денна) форма здобуття освіти:</p> <p>Кількість кредитів ECTS — 5; лекції — 18 год.; практичні заняття — 36 год.; самостійна робота — 96 год.;</p> <p>Заочна форма здобуття освіти:</p> <p>Кількість кредитів ECTS — 5; лекції — 10 год.; практичні заняття — 6 год.; самостійна робота — 134 год.;</p>
<p>Ознаки курсу</p>	<p>Рік навчання — 3; семестр — 6; Обов'язкова (для здобувачів інших ОП може бути вибірковою) дисципліна;</p> <p>кількість модулів — 2;</p>
	<p>Поточний контроль: Теоретичне опитування, тестові модулі</p>

Форма контролю	Підсумковий контроль: екзамен
Компетентності та дисципліни, що є передумовою для вивчення	Загальна психологія, вікова психологія, психодіагностика, соціальна психологія
Матеріально-технічне та/або інформаційне забезпечення	ноутбук, проектор

Лекційний курс

- Тема 1. Розвиток інститутів шлюбу і сім'ї у контексті культурно-історичного розвитку людства.
- Соціально-психологічні характеристики сім'ї
1. Проблематика, предмет, об'єкт і завдання психології сімейних відносин.
  2. Основні концептуальні підходи у вивченні шлюбно-сімейних відносин: еволюціонізм (І.Я. Баховен, Дж.Ф. Мак-Леннан), функціоналізм (Е. Дюркгейм, У. Огборн, Е. Берджес), біологізм (Ч. Дарвіна), емпіризм (Ф.Ле Пле), сциєнтизм (У. Джемс, Ч. Кулі, У. Томас, Ф. Зनावецький, Ж. Піаже, З. Фрейд).
  3. Сім'я і шлюб в історії суспільства (шлюб у давні часи; європейський шлюб у середньовіччі; сім'я у біблійні часи; язичницька сім'я; християнська модель сім'ї).
  4. З історії української родини.
  5. Типові моделі сучасної української сім'ї.
  6. Характерні риси сучасної української сім'ї.
  7. Сучасні дослідження шлюбно-сімейних взаємин (Ю.І. Альошина, В.Н. Дружин, С.В. Ковальов, О.С. Співаковська, Е.Г. Ейдемільер та ін.).
  8. Новими напрямками у дослідженні сімейних відносин є: з'ясування впливу сім'ї на розвиток віктимної поведінки підростаючої особистості (О. Двіжона, О. Ліщинська, Н. Максимова, В. Медведєв, І. Трубавіна, О. Харан), дослідження творчого потенціалу сучасної сім'ї (В. Моляко, Л. Міщиха, Л. Мойсеєнко, Т. Титаренко), вивчення життєдіяльності прийомних сімей (Г. Бєвз, І. Пеша, А. Капська), аналіз впливу міграційних процесів на психологічне здоров'я сім'ї (О. Лютак, В. Калиненко, О. Кравцова, Ю. Римаренко), визначення місця сім'ї у сучасній структурі українського суспільства (Ю. Золотарьова, Т. Третяченко, Г. Федоришин), з'ясування специфіки психотерапевтичного супроводу сучасної сім'ї (Т. Гурлева, З. Кісарчук, Н. Чепелева, Т. Яценко та інші).
  9. Соціально-психологічна сутність сім'ї та її характеристики (психологічний клімат, сумісність, сімейні інтереси тощо; композиція, структура, групові процеси, групові норми і санкції).
  10. Переваги й унікальність сім'ї як малої соціальної групи.
  11. Функціонально-рольова структура сім'ї. Подружні ролі (традиційні, товариські, ролі партнерів, від узгодженості яких залежать особливості взаємин подружжя). Умови розподілу ролей між подружжям.
  12. Функції сучасної сім'ї: виховна, господарсько-побутова, емоційна, духовного спілкування, первинного соціального контролю, сексуально-еротична та ін. Комплексність у виконанні сім'єю функцій.
  13. Типологія сімей (за кількістю дітей, за складом, за структурою, за стадією становлення сім'ї, за якістю

зовнішніх та внутрішніх меж, за способом реагування на стресові, конфліктні ситуації та нормативні кризи, за рівнем виховного потенціалу, за станом психологічного здоров'я, за структурою влади, за розподілом ролей, за ступенем включення членів родини в сімейні стосунки, залежно від адаптивних ресурсів сім'ї).

14. Психологічно благополучна і неблагополучна сучасна сім'я.

15. Поняття “психологічне здоров'я сім'ї”. Структура психологічного здоров'я сім'ї (за В. Торохтієм).

16. Сімейно обумовлені переживання, які особливо несприятливо впливають на психічний і соматичний стан здоров'я людини (Е.Г. Ейдеміллер, В.В. Юстіцкіс).

Тема 2. Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї. Характеристика психологічної сутності шлюбу

1. Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я».

2. Мотиви вступу у шлюб.

3. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. Роль подружньої сумісності в підтримці стабільності шлюбу. Етапи досягнення подружньої сумісності.

4. Постановка питання сумісності у соціальній психології (А.В. Петровський).

5. Основні підходи у визначенні поняття “сумісність”: функціонально-рольовий (С.В. Ковальов, В.Н. Дружинін, Т. Яценко); структурний (Н.Н. Обозов, А.Н. Обозова, Н. Олійник, М. Кричевський, О. Антонова, Д. Ольшанський, А. Аугустінавічуте).

6. Теорії сумісності (концепція дублювання батьківських якостей, концепція дублювання якостей братів і сестер, гіпотеза Р. Вінча про компліментарність, прогностична модель сумісності Р. Акофф і Ф. Емері та ін.).

7. Психофізіологічна, ціннісно-орієнтаційна та особистісна складові сумісності подружжя і способи її діагностики.

8. Типи ставлення кожного з партнерів до цінностей іншого.

9. Типологія сімей за характером психологічної й ціннісно-орієнтаційної єдності.

10. Сутність поняття «психологічне здоров'я сім'ї».

11. Тлумачення поняття «шлюб».

12. Стили шлюбних відносин (типологія шлюбних стосунків, в основу якої покладено поведінкові реакції партнерів у стосунках (за Сейнером); типологія за розподілом прав; типологія шлюбних стосунків за реакціями подружжя у конфлікті (Уайл), типологія за емоційною залежністю, стилі шлюбу за Е.Берном, типологія шлюбу за К. Вітакером та ін.).

13. Альтернативні форми шлюбно-сімейних відносин (самотність, незареєстроване співжиття, свідомо бездітний шлюб, розлучення, повторні шлюби, відкритий шлюб, позашлюбний секс, гомо сексуальність, груповий шлюб, колективні сім'ї).

14. Готовність особистості до шлюбу та сімейного життя (фізична і фізіологічна зрілість, соціальна готовність, етико-психологічна готовність, сексуальна готовність). Рівні готовності до шлюбу.

15. Статеве виховання в сім'ї.
16. Умови готовності майбутнього подружжя до шлюбу. Умови створення психологічно здорової сім'ї.
17. Особливості подружнього спілкування. Вплив спілкування на стабільність сім'ї. Дефекти сімейного спілкування. Форми сімейних стосунків.

Тема 3. Формування подружньої пари. Емоційний компонент взаємодії подружжя

1. Теорії вибору шлюбного партнера (психоаналітична теорія, теорія комплементарних потреб Р. Вінча, інструментальна теорія вибору подружжя Р. Сентерса теорія “стимул-цінність-роль” Б. Мурстейна, або “обмін і максимальна вигода”, теорії “фільтрів” А. Керкгоффа і К. Девіса, “кругова теорія любові” А. Рейса, модель співвіднесення міжособистісного сприйняття і динаміки дошлюбних відносин (М.А. Абалкіна).
2. Психологічна характеристика періоду дошлюбного спілкування.
3. Дошлюбні чинники, які впливають на стабільність шлюб. Дошлюбні ігри.
4. Прийняття рішення про вступ у шлюб.
5. Мотиви вступу у шлюб (інтимно-особистісний, морально-психологічний, сімейно-батьківський; господарсько-побутовий.
6. Психологічні пастки періоду дошлюбного спілкування. 2 1
7. Мотиви вступу у шлюб у дисфункційних сім'ях.
8. Тлумачення поняття “атракція” (Л. Гозман, Л. Шнейдер). Етапи розвитку емоційних відносин.
9. Феномен кохання та його прояви. Принципи кохання (універсальний, принцип дієвої спрямованості, принцип активної зацікавленості, точності і надійності оцінки об'єктів, дій).
10. Співвіднесення понять “кохання” і “закоханість”.
11. Теорії кохання: оптимістичні (А. Маслоу, “трьохкомпонентна” теорія кохання Р. Стернберга, схеми діадичних відносин Т. Кемпера, концепції кохання В. Сатір, І. Сеченова, В. Століна, В. Соловйова, П. Флоренського та ін.), песимістичні (Л. Каслер, З. Фройд, В. Рейк, Мартінсон).
12. Пастки кохання (пастка неповноцінності, пастка жалості, сексуальний комфорт, спільність інтересів).
13. Умови збереження емоційних відносин (С.Д. Лаптенко, М.Т. Кузнецов).

Тема 4. Психологія подружнього статевого життя. Динаміка подружніх відносин

1. Біологічні, психологічні та соціокультурні відмінності статей.
2. Динаміка потреб у жінок і чоловіків у шлюбі (Т.В. Андреева і Т.Ю. Пипченко).
3. Біологічна сутність шлюбу. Етапи сексуальної адаптації подружжя: етап первинної адаптації, етап прогресуючої адаптації, етап стабільної адаптації .
4. Співвідношення віку осіб, які вступають у шлюб (І.Ф. Юнда).
5. Психологічні типи сексуальних партнерів (С.С. Лібіх). Сімейно-сексуальні дисгармонії та їх причини (І.Ф. Юнда, Т. Мішина).
6. Вплив рано початого статевого життя, нікотину, алкоголю на статеву систему жінки і чоловіка.

7. Дошлюбне статеве життя як чинник подружньої невірності. 2 1
8. Чинники, які впливають на стабільність шлюбу.
9. Життєвий цикл сім'ї (Р. Норберт, Е. Дюраль, Р. Хілл, Є.К. Васильєва, Г. Навайтіс, Е.Г. Сіляєва, К. Вітакер, Е.Г. Ейдемільер).
10. Проблематика перших періодів подружнього життя.
11. Сутність поняття адаптації подружжя.
12. Структура адаптації особистості у сфері шлюбно-сімейних відносин (В.А. Сисенко). Зміст первинної адаптації.
13. Сфери сімейної адаптації (матеріально-побутова, морально-психологічна, інтимно-особистісна).
14. Вторинна (негативна) адаптація і сфери її прояву.
15. Умови подолання вторинної негативної адаптації.

Тема 5. Сім'я і її вплив на формування особистості дитини. Типи виховання. Психологія сімейної кризи

1. Роль сім'ї в соціалізації дитини. Особливості соціалізації дитини в сім'ї. Психологічні механізми соціалізації, за допомогою яких батьки впливають на дітей.
2. Особливості стилів сімейного виховання. Поняття ролі багатofункціональності в сім'ї.
3. Основні патогенні типи виховання. Гіпоопіка: явне емоційне відкидання, перфекціонізм, компенсаторна гіпоопіка, гіпопротекція, прихована гіпопротекція, потураюча гіпопротекція.
4. Виховання по типу підвищеної моральної відповідальності. Суперечливе виховання. Причини неадекватного батьківського ставлення до дитини.
5. Поняття психологічного здоров'я дитини.
6. Вивчення феномену кризи у психологічній літературі.
7. Теорії криз у працях Е. Ліндерманна, Дж. Каплана, Дж. Якобсона.
8. Діагностичні ознаки кризи. 2 1
9. Поняття сімейної кризи. Теоретичні підходи до опису сімейних криз.
10. Кризи розглядаються як перехідні моменти між стадіями життєвого циклу (Е. Ейдемільер, В. Юстіцкіс, В. Сатір Дж. Хейлі. Кризи сім'ї як стресові події, що впливають на стабільність сімейної системи (Р. Хілл).
11. Експериментальні дослідження кризових періодів у життєдіяльності сім'ї (Плзак, С. Кратохвіл, Н. Самоукіна. Характеристики сімейної кризи.
12. Прояви сімейної кризи на індивідуальному рівні, у нуклеарній сім'ї, у розширеній сім'ї, у стосунках сім'ї і соціуму.
13. Симптоматична поведінка як результат сімейних криз. Характеристики симптоматичної поведінки (О. Борисов, Е. Ейдемільер, В. Юстіцкіс, І. Добряков, І. Нікольская).
14. Ставлення до сімейної кризи (Т. Титаренко). Переживання сімейної кризи (Ф. Василюк).

Тема 6. Мотивація сімейних конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності. Материнство й батьківство. Діти без сім'ї

1. Тлумачення поняття «ревнощі» (В. Даль, М. Бердяєв та ін.).
2. Психологічні детермінанти ревнощів: характерологічні особливості суб'єкта ревнощів, наближення періоду інволюції, гендерні чинники, особистісні особливості «об'єкта ревнощів», співвідношення особистісних властивостей можливих «суб'єкта» і «об'єкта» ревнощів, вплив «ситуації».
3. Нормальні та патологічні ревнощі як над цінні ідеї. Типологія ревнощів (Т.В. Андреева): ревнощі «власника» або тиранічні ревнощі (В. Менделевич), ревнощі через образу, відображені ревнощі .
4. Рекомендації особам, яких ревнують ревнощів (С. Кратофіл, А.Я. Варга, В.А. Смехов).
5. Тлумачення поняття подружнї невірність (А.Н. ВолковаА. Я. Варга).
6. Мотиви позашлюбних зв'язків (А.Н. Волкова).
7. Відмінності в мотивуваннях зрад у чоловіків і жінок.
8. Стадії та форми прощення (Р. Енрайт). Прийняття прощення.
9. Соціально-культурний контекст виникнення феномена материнства й батьківства в цілому.
10. Основні напрямки досліджень в області вивчення материнства.
11. Біологізаторські позиції в трактуванні “материнського інстинкту”.
12. Соціокультурна динаміка феномена батьківства. Батьківство в сучасній родині.
13. Поняття психічної депривації. Материнська депривація.
14. Форми психічної депривації (емоційна, соціальна, сенсорна депривації) і їхній зв'язок з вихованням дитини поза родиню.
15. Психолого-педагогічна підтримка дітей, що виховуються без родини.
16. Проблеми всиновлення.

2 1

Тема 7. Психологічна діагностика сім'ї. Психологічна допомога сім'ї

1. Мета і завдання психологічної діагностики сім'ї.
2. Методи психологічного вивчення сім'ї.
3. Параметри діагностики подружніх стосунків і відповідні методики.
4. Особливості психологічної діагностики сім'ї з проблемною дитиною.
5. Особливості психологічної діагностики сім'ї на основі індивідуального і системного підходів.
6. Риси психологічного консультування і психотерапії сім'ї.
7. Принципи психологічного консультування сім'ї.
8. Механізми психологічної корекції сімейних стосунків.
9. Особливості використання методів і прийомів сімейного консультування.
10. Доцільність застосування сімейної психотерапії.
11. Принципи і стадії процесу сімейної психотерапії.

2 1

Тема 8. Дисфункціональні сім'ї. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин

1. Поняття про дисфункціональну сім'ю.
2. Психологічні портрети дружин, дітей і онуків із співзалежних алкогольних родин.
3. Сімейна алкогольна співзалежність як контекст відтворення алкоголізму.
4. Прогноз розвитку для дружин, дорослих дітей і онуків з алкогольних родин.
5. Психологічна допомога дружинам, дітям і онукам алкоголіків.
6. Робота з хімічно залежними сім'ями.
7. Чинники руйнування шлюбно-сімейних відносин (соціальні, політичні, економічні, гендерні, етнічні, соціально-психологічні, індивідуально-психологічні та ін.).
8. Типи розлучень: справжнє, розлучення-тиск, розлучення-реакція.
9. Фази розпаду і дестабілізації відносин: інтрапсихічна (внутрішня), інтерпсихічна, соціальна фаза, фаза переробки. 2 2
10. Концепція розпаду емоційних стосунків (Дж.А. Лі).
11. Стадії розлучення.
12. Стратегії поведінки у ситуації розлучення (модель Кюблер-Рос).
13. Діалектична модель процесу розлучення Маслоу.
14. Соціально-психологічних наслідки розлучення.
15. Характеристика ситуації після розлучення.
16. Емоційні реакції дітей та підлітків на розлучення батьків.
17. Рекомендації батькам у построзлучній ситуації (Альошина).
18. Рекомендації подружжю, яке пережило розлучення (Н. Наріцин).

Тема 9. Домашнє насильство. Жорстоке поводження з дітьми.

1. Родини з “групи ризику” по проблемі жорстокого поводження з дітьми.
2. Види жорстокого поводження з дітьми в родині. Фізичне, сексуальне, емоційне насильство.
3. Жінки й домашнє насильство. 2 1
4. Наслідки домашнього насильства.
5. Психологічна підтримка жертв домашнього насильства: державні й недержавні програми для жертв домашнього насильства.

РАЗОМ: 18 10

Історичні зміни сім'ї та шлюбу	2	0,5
Сім'я як соціально-психологічний феномен	2	-
Проблеми стабільності шлюбу і сім'ї	2	0,5
Готовність до шлюбу і сімейного життя	2	0,5
Формування подружньої пари та спілкування в сім'ї	2	0,5
Кохання як основа подружніх стосунків	2	-
Психологія подружнього статевого життя	2	-
Життєвий цикл сім'ї	4	0,5
Сім'я і її вплив на формування особистості дитини. Типи виховання.	2	0,5
Психологія сімейної кризи	2	0,5
Мотивація конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності. Феномен прощення	2	0,5
Материнство й батьківство. Діти без сім'ї	2	0,5
Психологічна діагностика сім'ї	2	0,5
Психологічна допомога сім'ї	2	0,5
Дисфункціональні сім'ї	2	-
Розлучення та його наслідки	2	-
Домашнє насильство. Жорстоке поводження з дітьми	2	0,5
	РАЗОМ:	36 6

ІНШІ ВИДИ РОБІТ

Опрацювання окремих питань програми, які не виносяться на лекційні заняття:

1. Проаналізуйте особливості взаємин у вашій сім'ї. Чи можна назвати її психологічний клімат сприятливим? Чому?
2. Типи родин: а) за демографічною ознакою; б) за структурою влади; в) за розподілом ролей.
3. Тенденції розвитку сучасної сім'ї.
4. Чи можна стверджувати, що сучасна сім'я перебуває у кризовому стані?
5. Причини та наслідки еволюції сімейно-шлюбних стосунків.
6. Психологічний аналіз взаємостосунків у традиційній православній сім'ї.
7. Психологічний аналіз взаємостосунків у традиційній мусульманській сім'ї.
8. Відображення сім'ї у вітчизняній (художній) літературі.
9. Відмінності сім'ї від інших малих соціальних груп.
10. Які соціально-психологічні характеристики є спільними для сім'ї та інших малих соціальних груп?
11. Основні функції сім'ї. Чи існує, на вашу думку, провідна функція сім'ї? Відповідь обґрунтуйте.
12. Соціально-психологічні особливості структури сім'ї.
13. Чи завжди стійкий шлюб успішний?
14. Як мотивація шлюбно-сімейних стосунків впливає на задоволеність шлюбом?
15. Які фактори зумовлюють стабільність шлюбу і сім'ї?
16. Основні причини розірвання шлюбу.
17. Охарактеризуйте рівні подружньої сумісності.
18. Чи означає низький рівень подружньої сумісності приреченість шлюбу на невдачу.
19. Як співвідносяться поняття "шлюб" і "сім'я", "любов" і "шлюб"?
20. Що означає термін "психологічне здоров'я сім'ї"?
21. Компоненти психологічної готовності до шлюбу і сімейного життя.
22. Складові етико-психологічної готовності до шлюбу.
23. Складіть власні правила-заповіді сімейного життя.
24. Поняття про дошлюбний та перед шлюбний періоди, їх диференціація та зміст.
25. Психологічні умови оптимізації взаємостосунків у дошлюбному періоді.
26. Аналіз критеріїв вибору шлюбного партнера, огляд позитивних та негативних аспектів шлюбу.
27. Характеристика типових стереотипів вибору шлюбного партнера.
28. Аналіз функцій дошлюбного періоду.
29. Чинники ризику дошлюбних відносин.
30. Психологічні критерії кохання.
31. Характеристика понять любов, закоханість, часткова любов.
32. Вплив самооцінки й рівня домагань на еталонний образ супутника життя.

33. Основні причини ідеалізації партнера.
34. Поняття чоловічої та жіночої сексуальності.
35. Сексуальність як форма взаємин членів подружжя, формування інтимності та сексуальної сумісності в шлюбі.
36. Деструктивні прояви шлюбної сексуальності.
37. Поняття про сексуальний сценарій, механізми його формування та подолання. Основні типи сексуальних сценаріїв.
38. Виникнення та динаміка негативної подружньої інтимної адаптації, способи запобігання їй.
39. Сексуальні розлади чоловіків і жінок, їх психологічне підґрунтя.
40. Трагування поняття життєвого циклу сім'ї, релятивність його суті.
41. Етапи родинного життєвого циклу, їх специфіка.
42. Охарактеризуйте психологічні проблеми кожної фази циклу сімейного життя.
43. Роль сім'ї у становленні особистості дитини.
44. Психологічні механізми впливу батьків на дітей. Наведіть приклади.
45. Які характеристики ставлення батьків до дитини і відповідної поведінки відбито в понятті “стиль сімейного виховання”?
46. Причини неадекватного ставлення батьків до дитини. Наведіть приклади.
47. Як особистісні проблеми батьків зумовлюють проблеми у стосунках з дітьми?
48. Причини жорстокого поводження з дитиною в сім'ї.
49. Як неадекватне ставлення до дитини спричинює відхилення в її психічному й особистісному розвитку?
50. Які психологічні умови можуть забезпечувати оптимізацію стосунків батьків з дітьми, розвиток особистості дитини?
51. Поняття про сім'ю як динамічну систему.
52. Криза як неодмінний атрибут розвитку сім'ї.
53. Аналіз детермінант типових нормативних сімейних криз.
54. Конструктивна та деструктивна форми переживання криз сім'єю.
55. Поняття сімейних сварок та конфліктів, їх позитивні та негативні аспекти.
56. Дратівливість та розбещеність членів подружжя як типові детермінанти подружньої конфліктності.
57. Незадоволеність базових потреб чоловіка/жінки як причина конфліктів.
58. Аналіз механізмів запобігання та розв'язання подружніх конфліктів.
59. Феномен “прощення” в психології подружніх взаємин: позитивні та негативні аспекти.
60. Характеристика стадій процесу прощення.
61. Маскулінність як дослідницька проблема.
62. Проблема формування гендерної ідентичності та гендерна соціалізація.
63. Материнство як соціальний і історико-культурний феномен.
64. Формування гендерної ідентичності дітей в українській сім'ї.
65. Шлюбно-сімейні установки сучасної студентської молоді: гендерні особливості.
66. Вплив батьків на формування гендерної культури хлопчиків і дівчаток.

67. Особливості комунікації батьків з дітьми різної статі.
68. Особистісні та соціальні аспекти батьківства: гендерний підхід.
69. Психосексуальний розвиток і статева соціалізація.
70. Основні риси патріархального ідеалу жіночності.
71. Хлопці і дівчата: статево-рольове виховання у родині.
72. Методики, за допомогою яких можна визначити особливості взаємин у сім'ї.
73. Методики психодіагностики стилів сімейного виховання.
74. Найдоцільніші методи психодіагностики сім'ї як системи.
75. Соціально-психологічна діагностика вступаючих у шлюб.
76. Цілі і завдання психологічної допомоги сім'ї.
77. Подібність і розбіжності процесів психологічного консультування і психотерапії сім'ї.
78. Принципи сімейного психологічного консультування.
79. Методи і прийоми психологічного консультування сім'ї. У чому полягає їх специфіка порівняно з методами психологічного консультування з інших проблем?
80. Підходи до здійснення сімейної психотерапії.
81. Особливості надання психологічної допомоги сім'ї, де є діти різного віку.
82. Психологічна допомога дитині під час розлучення батьків.
83. Психологічна допомога дітям, що зазнали насильства у сім'ї.
84. Дисфункціональні сім'ї. Сімейна алкогольна та хімічна співзалежність.
85. Проблема сімейної алкогольної співзалежності як сімейна проблема.
86. Психологічна допомога дружинам алкоголіків.
87. Психолого-педагогічна підтримка дітей з алкогольних родин.
88. Програми подолання сімейної алкогольної співзалежності в дорослих дітей і онуків алкоголіків.
89. Афект в осіб у стані алкогольного сп'яніння.
90. Психологічні механізми засвоєння дітьми традицій вживання алкоголю.
91. Психологічні проблеми ранньої алкоголізації дітей.
92. Робота з хімічно залежними сім'ями.
93. Позашлюбні зв'язки як негативне явище взаємин чоловіка та дружини.
94. Ставлення суспільства до позашлюбних зв'язків – випадковий сексуальний контакт, романтичні відносини і зрада.
95. Негативні наслідки подружніх зрад.
96. Типові причини позашлюбних зв'язків чоловіків/жінок.
97. Реакції партнера на подружню зраду.
98. Тенденція зростання кількості розлучень у сучасному суспільстві.
99. Типові причини розлучень. Фактори ризику розлучень.
100. Соціальні та психологічні наслідки розлучень.

101. Психологічні особливості повторних шлюбів.
102. Психологічний портрет жертв насильства.
103. Психологічний портрет кривдника.
104. Вплив насильства в сім'ї на психічний розвиток дітей.
105. Аналіз типів родин, що входять в "групу ризику" по домашньому насильству.
106. Психологічна допомога дітям різного віку в ситуації домашнього насильства.
107. Жінки й домашнє насильство: можливості кризових центрів для допомоги жертвам насильства.
108. Близькі та віддалені наслідки сімейного насильства.
109. Насильство у сім'ї як специфічна психічна травма.
110. Моделі реабілітаційних процесів у сім'ї.

Інформаційні джерела для вивчення курсу

1. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. К. : МАУП, 2017. 96с.
2. Вишньовський В. В., Черній Т. В. Формування свідомого батьківства як особистісної стратегії в юнацькому віці Актуальні задачі сучасних технологій : зб. тез доповідей XII міжнар. наук.-практ. конф. Молодих учених та студентів, (Тернопіль, 6-7 грудня 2023) / М-во освіти і науки України, Терн. націон. техн. ун-т ім. І. Пулюя [та ін.]. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2023. С. 324-325.
3. Кучманіч І.М. Психологія сім'ї : навчально-методичний посібник. Миколаїв. 2018. 180 с.
4. Лефтеров В.О., Цільмак О. М. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі. К.: Ліра, 2020. 266 с.
5. Психологія сім'ї : навч. посіб. рек. МОНУ / за заг. ред. В.М. Поліщука. Суми : Університетська книга, 2023. 281 с.
6. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник / за заг. ред. О.М. Цільмак. Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с.
7. Седих К. Психологія сім'ї. Навч. посіб. 3-тє видання, стереотипне. Київ. ВЦ «Академія». 2021. 192 с.
8. Столярчук О.А. Психологія сучасної сім'ї: Навчальний посібник Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2015. 136 с.
9. Ушакова І., Психології сім'ї: конспект лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2019. 90 с.
10. Федоренко Р.П. Психологія сім'ї : навч. посіб. / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Вид. 2-ге, змін. та доповн. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 480 с.
11. Федоришин Г.М., Северин Р.Р. Соціально-психологічні чинники формування образу шлюбного партнера у юнацькому віці. Психологія особистості. Івано-Франківськ. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2021. Т.11. №1. С. 92-100.

Політики курсу

Політика контролю	Використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: поточне опитування; тестування; виконання індивідуальних завдань та презентацій; оцінювання результатів виконаних самостійних робіт; бесіди та обговорення проблемних питань; дискусії; індивідуальні консультації; екзамен. Можливий ректорський контроль.
Політика щодо консультування	Консультації при вивченні дисципліни проводяться згідно затвердженого на кафедрі ПС. Консультування передбачено як очно ,так і з використанням ресурсів електронного навчального курсу у середовищі електронного навчання університету.
Політика щодо перескладання	Студент має право на повторне складання модульного контролю з метою підвищення рейтингу протягом тижня після складання модульного контролю за графіком. Перескладання екзамену відбувається в терміни, визначені графіком освітнього процесу. Здобувач ВО має право на зарахування результатів навчання здобутих у неформальній чи інформальній освіті.
Політика щодо академічної доброчесності	При складанні усіх видів контролю у середовищі електронного навчання завжди активується система розпізнавання особи, що складає контроль. Усі практичні роботи у ЕНК перевіряються вбудованою системою Антиплагіат. При складанні усіх форм контролю забороняється списування, у тому числі з використанням сучасних інформаційних технологій.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим компонентом освітнього процесу. За наявності поважних причин (наприклад, хвороба, особливі потреби, відрядження, сімейні обставини, участь у програмах академічної мобільності тощо) навчання може здійснюватися за індивідуальним графіком, погодженим з деканом факультету.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів, які отримують студенти за курс

Модуль 1			Модуль 2			Підсумковий контроль		Разом з дисципліни
Аудиторна та самостійна робота			Аудиторна та самостійна робота			Теоретичний курс	Практичне завдання	100
Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Теоретичний курс (тестування)	Практична робота				
20	17		20	18		15	10	
№ лекції	Види робіт	К-ть балів	№ лекції	Види робіт	К-ть балів			
Тема 1	Практичне заняття №1	2	Тема 5	Практичне заняття №9	2			
	Практичне заняття №2	2		Практичне заняття №10	2			
Тема 2	Практичне заняття №3	2	Тема 6	Практичне заняття №11	2			
	Практичне заняття №4	2		Практичне заняття №12	2			
Тема 3	Практичне заняття №5	3	Тема 7	Практичне заняття №13	2			
	Практичне заняття №6	2		Практичне заняття №14	2			
Тема 4	Практичне заняття №7	2	Тема 8	Практичне заняття №15	2			
	Практичне заняття №8	2		Практичне заняття №16	2			
			Тема 9	Практичне заняття №17	1			

Розподіл оцінок

Сума балів за навчальну діяльність	Шкала ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
75-81	C	Добре
67-74	D	Задовільно
60-66	E	Задовільно
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Затверджено рішенням кафедри ПС, протокол №1 від «29» серпня 2024 року.

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми канд. психол. наук, доцент кафедри ПС

Ірина ПЕРІГ